

OSMANLI HUKUKUNDA MODERNLEŞME SÜRECİ

(1808-1920)

Ahmet Yusuf YILMAZ

Eskiyeni Yayınları: 60

OSMANLI HUKUKUNDA MODERNLEŞME SÜRECİ
(1808-1920)

Ahmet Yusuf YILMAZ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŐTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
Őafak Matbaacılık
İvedik O.S.B. Matbaacılar Sitesi 1515. Sk. No: 53
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0312. 229 57 84
(Sertifika No: 16104)

1. Baskı: Ekim 2019

ISBN: 978-605-5978-71-6

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŐTİ.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA

Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89

Web: www.eskiyeni.org • e-mail: fcr@fcr.com.tr

OSMANLI HUKUKUNDA MODERNLEŞME SÜRECİ

(1808-1920)

Ahmet Yusuf YILMAZ

Ankara 2019

Ahmet Yusuf YILMAZ

1992 Ankara doğumludur. İlk, orta ve lise öğrenimini Niğde’de ve Ankara’da yaptı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü’nü 2014 yılında bitirdi. 2019 yılında Hukuk Fakültesi’nden mezun oldu.

2014 yılında Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünde, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanında başladığı Yüksek Lisansını 2016 yılında tamamladı.

Halen Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmakta ve aynı Üniversitede Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde Doktora tezini hazırlamaktadır. Yazar, ileri derecede İngilizce bilmektedir. Evli ve bir çocuk babasıdır.

Fedakâr Babam Dr. Av. Faruk YILMAZ'a

ÖN SÖZ

Devletlerin yönetim biçimlerini, halkla ve ilişkilerini düzenleyen kurallar bütününe hukuk kuralları denir. Devletler, tarihsel dönüşümlerle ve sosyolojik etkenlerle birlikte çağa ayak uydurabilmek için bazı yenilikler yaparlar. Çalışma kapsamında incelenen Osmanlı Devleti'nin yönetim biçimi, ekonomisi, askeri yapısı çağın değişimlerine ayak uyduramamıştır. Bu açmazdan kurtulmak için Osmanlı Devleti bir takım reform hareketlerine girişmiştir. Bu reform hareketlerinden birisi de Türkiye Cumhuriyeti hukukuna da temellerini oluşturan Hukuk alanında yapılan reformlardır. Ancak Avrupadaki reformlar başarıya ulaşırken; Osmanlı'da istenen başarı elde edilememiştir. Osmanlı Devlet'i, hukuk alanında yaptığı reformlarda da büyük zorluklarla karşılaşmıştır. Bu reformların yapılmasında rol oynayan devlet adamları, yapılan düzenlemeler ile Osmanlı'nın eski ihtişamına ulaşmasının mümkün olacağını düşünüyorlardı. Fakat uygulanmaya çalışılan reformlar ile halk ve kültür üzerindeki etkilerinin beklenen seviyede olmaması reformların başarılı olmasını engellemiştir. Bu çalışmada temel olarak Osmanlı hukukunda yaşanan Batılılaşma hareketlerinin tarihsel süreçleri, Osmanlı'nın yönetim yapısı, kurumları, gerçekleştirilen reformlar sonucunda devletin yaşadığı zorluklar ile toplumsal çöküntüler ve sebepleri açıklanmıştır.

Bu kitap, hocam Prof. Dr. Tevfik ERDEM'in değerli görüşlerinin yardımıyla ortaya çıkmıştır.

Ahmet Yusuf YILMAZ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ-----	7
KISALTMALAR-----	13
GİRİŞ-----	15

1. BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ'NDE BATILILAŞMA SÜRECİNİN İDARİ VE HUKUKİ YANSIMALARI

1.1. OSMANLI DEVLETİ'NDE BATILILAŞMA -----	21
1.1.1. Batılılaşma-----	21
1.1.2. Osmanlı Devleti'nin Batılılaşma Süreci Çözülme Devri Ürünüdür-24	
1.1.3. Osmanlı Devleti'nde Hukuki Açıdan Batılılaşma-----	26
1.2. OSMANLI KLASİK YÖNETİM BİÇİMİ-----	29
1.2.1 Padişah ve Saray-----	30
1.2.2. Vezirlik-----	32
1.2.3. Yargı Örgütü -----	36
1.2.4. İlmiye Örgütü -----	39
1.2.5. Askeri Örgüt-----	44
1.2.6. Maliye Örgütü-----	50

2. BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ'NDE HUKUKİ MODERNLEŞME HAREKETLERİ SENED-İ İTTİFAK TANZİMAT VE ISLAHAT FERMANI DÖNEMLERİ

2.1. OSMANLI DEVLETİ'NDE MODERNLEŞME HAREKETLERİNİN TARİHÇESİ 57	
2.1.1. Kâtip Çelebi: Düsturu'l-Amel Fi Islahi'l -Halel -----	58
2.1.2. Koçi Bey: Koçi Bey Risalesi -----	59
2.1.3. Defterdar Sarı Mehmet Paşa: Nesayihu'l- Vüzera Ve'l-Ümera --	63
2.1.4. Koca Sekbanbaşı: Hulasatu'l-Kelam Fi Reddi'l- Avam -----	64
2.2. SENED-İ İTTİFAK -----	69
2.3. GÜLHANE HATTI HÜMAYUNU (TANZİMAT FERMANI) DÖNEMİ ----	74
2.3.1. Tanzimatı hazırlayan olaylar -----	74
2.3.2. Fermanın İçeriği-----	76
2.3.3 Tanzimat Dönemi ve Sonuçları -----	77
2.4. ISLAHAT FERMANI DÖNEMİ-----	81

3. BÖLÜM

1876 ANAYASASI (I. MEŞRUTİYET) DÖNEMİ

3.1. MEŞRUTİYETİ HAZIRLAYAN OLAYLAR-----	91
3.1.1. Siyasal ve Sosyal Olaylar -----	91
3.1.2. Ekonomik Olaylar -----	94
1.3. Abdülaziz'in Tahttan İndirilmesi-----	111
3.2. 1876 ANAYASA'SININ ÖZELLİKLERİ VE UYGULANMASI-----	116
3.2.1 Genel Olarak -----	116
3.2.2. Yasama-----	117
3.2.3. Yürütme -----	119
3.2.4 Yargı -----	120
3.2.5. Temel Hak ve Özgürlükler -----	121
3.2.6. 1876 Anayasası'nın Uygulanması -----	121
3.3. İKİNCİ MEŞRUTİYET REJİMİ VE 1909 YILINDA ANAYASA'DA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER-----	122
3.3.1. İkinci Meşrutiyeti Hazırlayan Olaylar-----	122
3.3.2. İkinci Meşrutiyet Yönetimi -----	123
3.3.3. 1909 Anayasa Değişiklikleri -----	124
3.3.4. 1909 Yılından Sonra Anayasa'da Yapılan Değişiklikler -----	128

4. BÖLÜM

TANZİMAT'TAN OSMANLI DEVLETİ'NİN YIKILIŞINA KADAR KANUNLARDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

4.1. KAMU HUKUKU ALANINDA YAPILAN REFORMLAR-----	133
4.1.1. İdare Hukuku Alanında-----	133
4.1.2. Ceza Hukuku Alanında-----	135
4.1.3. Ticaret Usulü Alanında -----	140
4.1.4. Hukuk Muhakemeleri Usulü Alanında -----	141
4.1.5. Toprak Hukuku -----	142
4.1.6. Yargı Teşkilatının Kurulması -----	142
4.1.7. Avukatlık Kurumu-----	144
4.1.8. Noterlik Kurumu -----	145
4.2. ÖZEL HUKUK ALANINDA YAPILAN REFORMLAR -----	145
4.2.1. Arazi hukuku-----	145
4.2.2. Kara Ticaret Hukuku-----	147

4.2.3. Deniz Ticaret Hukuku-----	148
4.2.4. Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu (Mecelle)-----	148
4.2.5. Hukuk-u Aile Kararnamesi-----	151
SONUÇ-----	155

EKLER

EK-1. GÜLHANEDE KIRAAT OLUNAN HATTI HÜMAYUN'UN SURETİDİR	163
EK-2. KANUN-I ESASİ -----	172
EK-3. KANUNİ ESASİ'NİN 1909 TARİHLİ TADİLLERİ -----	193
KAYNAKÇA-----	201